

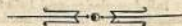
Nr. 4, vol. 10. 1942.

ŽVAIGŽDĖ - The STAR.

A LITHUANIAN QUARTERLY PUBLICATION, PUBLISHED BY A. MILUKAS & CO. AT 3654 RICHMOND STREET, PHILADELPHIA, PA. YEARLY SUBSCRIPTION \$2.00, SINGLE COPY 50c.

Spalių m. -- October, 1942

IS „ZVAIGZDES" ARCHYVO.

Entered as second class matter at the Philadelphia Post Office under Act of March 3, 1879.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912,

of Zvaigzde published quarterly at Philadelphia, Pa., for October, 1, 1942

State of New York

County of New York

ss.

Before me, a Notary Public in and for the state and county aforesaid, personally appeared Rev. A. M. Milukas, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Zvaigzde and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor,, managing editor, and business manager are:

Name of —	Post Office Address —
Publishers, A. Milukas & Co.	3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.
Editor, Julia Pranaitis	3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.
Managing Editor, A. M. Milukas	St. Francis Home, Roslyn, L. I.
Business Manager, A. M. Milukas	St. Francis Home, Roslyn, L. J.

2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding one per cent of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a firm, company, or other unincorporated concern, its name and address, as well as those of each individual member, must be given).

A. M. Milukas, St. Francis Home, Roslyn, L. I.
Julia Pranaitis, 3654 Richmond Street, Philadelphia, Pa.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding one per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state). None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company, but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the six months preceding the date shown above is _____

(This information is required from daily publication only.)

A. M. Milukas, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me thL September 24, 1942.

JESSE F. TOMPKINS
Notary Public.

(Seal)

My Commission Expires March 30, 1944

KUN. J. ŽILINSKO PAMOKSLAS

Ižengiant pirmu kartu Shenandorio lietuviškojon bažnyčion
Gegužės 12 d., 1894 m.

Iš kur, iš kurios tik pusės, kokių tik keliu važiuosi, eisi pro Shenadorį, ištolo dar pamatysi du aukštų, styrinčių, iškilusių net į padangę bokštų, pamatysi ant bokšto du palatytų blizgančių prieš saulę kryžių, bokšto marginius, grimsus, o privažiavęs, priėjęs artyn, stebėdamasi, tarpe sukimštų Shenandorio namų, paregėsi naują, puikią, didelę šventinyčią, puikiausią iš šventinyčių viso miesto Shenandorio.

Keno tai? Prie kokios tautos, prie kokio tikėjimo priklauso toji puikioji Shenandorio bažnyčia?—klausinėja tankiai nenuvokiantieji svetimtaučiai.

—Tai yra bažnyčia Shenandorio lietuvių katalikų!

Garbė ir šlovė Jums, Shenandoriečiai, tokią puikią šventinyčią pasistačiusieji!

Garbė ir šlovė Jūsų kunigui, kuris jus prie jos statymo prikalbinti, sudavadinti ir darbu keravyti mokėjo!

Garbė ir šlovė komitetams bažnytiniams, kurie apie darbą triusėsi; garbė architektui, kurs ją pastatė; garbė darbininkams, bet didžiausia garbė ir didžiausia šlovė Jums Shenandorio vyrai, kurie savo skatiko ant to nepasigailėjote, kurie nesyk gal paskutinį centą kruvinai iš žemės, iš anglių ištrauktą ant bažnyčios išdėjote!

Garbė ir šlovė Jums visiems, kurie prie šios bažnyčios pastatymo, kokių nors būdu prisidėjote!

Puikiai išrodo šventinyčia, kaip vidui, taip ir iš lauko. Puikus, tvirtas iš Aleganų kalnų akmens pamatas, po kuriuo yra pakastas ir anas pirmas akmuo kampinis, su lietuvišku aprašymu uždėjimo bažnyčios! Puikūs, tvirti į bažnyčią vedantieji trepai! Puikus prieangis! puikios viškos! puikios dvi zokristijos su ąžuoliniais įrėdymais! ąžuolinės grotelės, ąžuolu išmuštos vidury sienos! Puikūs trys altoriai, ir suolai ir naujos mados gazo apšvietimas, įvairiai margas, o vienok puikiai, harmoningai į krūvą suvienytas, sudėtas, rodantys, jog viskas čia pašvęsta Dievo garbei; rodantys, jog ir mūs įvairios mintys ir pažvalgos ir nuomonės taip pat turi būti sujungtos, suvienytos, kad su puikybe, grožybe ir vienybe šios Shenadorio šventinyčios, būtų ir puikybė, grožybė ir vienybė minčių, norų ir prašymų Shenadoriečių.

Taip, puiki, patogi ši šventinyčia savo didybėj ir grožybėj!

Bet ateina man čion ant mįslių, jog ant viršaus šios pastatytos per Jus puikios šventinyčios yra šventinyčia dar puikesnė, dar gražesnė, statyta paties pono Dievo, prie kurios nei didybėj, nei grožybėj jūs su savaja nesulygsite!

Toji šventinyčiai, tai yra šis išmargintas pasaulis.

Grindys išklotos žaliais laukų ir pievų divonais. Kalnai, remiantieji padanges su apkerėjusiais samanomis medžiais, tai tos didelės šventinyčios pilioriai. Skliautas dangaus, tai apskričiai išlenktos lubos. Miglos, lyg kodylo dūmai. Griausmas, audros, perkūnijos ir vėtrų staugimas, lyg garsiausiųjų vargonų grajus. O šnabždėjimas upelių ir miškų ošimas, yra nuolatiniu, amžinu Psalmų giedojimu, kurs pasklęsta po aplinką, kaip tai Dovydas psalme išsitarė: "vienas klonis kitam atsiliepiantis."

Kame šiame sulygsi tu, o šventinyčia žmoniškoji su ana šventinyčia prigimimo!

O dar gražiau, dar puikiau išrodo toji šventinyčia nakties laike, kada, kaip mūs lempukės, ten žvaigždės ant josios lubų sužiba. O kiekviena žvaigždė yra tai didelė saulė, o kiekviena žvaigždžių kuopelė, yra naujas neapimamas pasaulis, su kuriuo sulyginus mūsų žemę yra tik kaip dulkė ant kalno viršūnės, yra tik kaip lašelis vandens laike pavasario tvano.

Žmogeli, o tu ką apie aną dangiškąją šventinyčią mislini, ką dumoji!

Ar tu kada dumojai, kad visos tos saulės, visos žvaigždės gretinasi prie Pono sukydamosi taip, kaip mėnulis sukasi apie žemę, taip kaip žemė apie saulę o sukasi!

Ar dumojai tu, kad Jis jas veda taip, kaip vadovas savo kareivius o veda į karą? Kad Jis jas šaukia, o josios atsiliepia balsu prigimimo: čia mes esame!

Jis kloja joms takus, praveda kelius, šynas, iš kurių jos ant vieno plauko niekad nenukrypsta, ir kėravoja jomis taip, kaip laikrodininkas sustatęs laikrodėlį, kėravija jo rateliais!

O gal tu mislini, žmogeli, gal girdėjai kada savo gyvenime, jog šis visas dangus su savo nesuskaitytomis žvaigždėmis, su daugybe anų didelių, didesnių už mūsų žemę pasaulių, nuo amžių jau esąs? Jog ši žemė su visomis josios puikybėmis ir grožybėmis; jog anie augštieji kalnai, anos girios ir kloniai, upės ir jūros, patys per save pasidarė? Jog nevat pats žmogus ir viskas kas yra pasauly gyvu, jog viskas tai pastoję iš nieko?...

Gal tu girdėjai, jog nėsą tų visų daiktų Sutvertojaus ir Rėdytojaus; gal girdėjai, jog nėsą Dievo?

Žmogeli, kas tau tokius daigtus pasakojo?

Eik, paklausk tu tų išmintūnų, klausk imdamas paveizdą iš šios naujosios Shenadorio bažnyčios:

„Iš kur, sakyk, galvočiai, ši mūsų iletuviškoji bažnyčia atsirado?“

—Architektas, meisteris, — atsakys, žmogus išmislus ir mokytas ją dėl Shenadorio lietuvių pastatė!

Taigi, bet jeigu dėl išbudavojimo, dėl pastatymo šios šventinyčios, šio namo, reikėjo išmislaus ir mokyto meisterio-architekto, tai kaip išmislus ir gabus turėjo būti anas meisteris, anas architektas, kurs pasaulių Bažnyčią sutvėrė, kurs dangų ir žemę surėdė?

Pastoj, sako, viskas iš nieko!

—Iš nieko tik niekas pastoja.

Nuo amžių, girdi, pasaulis tebyr' jau!

—Galėtų būti, bet nuo amžių taipgi turi būti ir Tas, kurs maino ir rėdo tuo pasauliu nuo amžių.

Nekalbėsiu vienok aš apie tą ilgai... Tu pats, žmogeli, klausytojau šio mano pamokslo, turėdamas kada valno nuo darbo laiko, dabaik tą užvestą čion per mane mislį palyginimo Shenadorio bažnyčios su Bažnyčia pasaulio. Dabaik, pamislyk, jog jos pačios, kaip viena, taip ir kita, per save nepastoj, jog turėjo būti kas nors, kurs jas pastatė, pabudavojo ir surėdė... Tuo tarpu man čia jau naujos mislys, nauji palyginimai į galvą brukasi.

Ateina man čion ant mislių, jog taip lygiai kaip ant viršaus, taip ir vidury šios pastatytos per jus bažnyčios, yra šventinyčia dar trečia. Šventinyčia ta esame mes patys, krikščionys!

Šventinyčia esame mes. Širdys mūsų yra gyvi altoriai, ant kurių nuolat Dievui aukas krauname. Tikėjimas—skais-

čiausios žvakės ant to altoriaus žibančios. O maldos, mislys dievobaimingos—šventas kodylas, ką siunčiame į aukštį Dievui kaip auką.

Ar nežinote, sako Povylas apaštalas, jog esate šventinyčia Dievo, o Dvasia šventa gyvena jumyse (I. Cor. 3. 16).

„Kur tavo šventinyčia ir kokia auka tu savo Dievą garbini?“—klausė sykį pagonų perdėtinis vienos mergaitės, kuri prieš jį už krikščionišką tikėjimą buvo apskūsta.

—„Šventinyčia, atsakė jiems, esmi aš pati: kad užlaidu dorybę, o auka ir esmi aš pati: nes Dievui visad aukojusi.“

O kas bus, užklausė jos pagonis, jei aš tau tavo šventinyčią per spėką išlupsiu?

—„Kas išdrįsta subiaurint šventinyčią Dievo,—atsakė drąsiai mergaitė,—tą Dievas nubaus!“

Kas turi protą del protavimo, tegul supranta!

Taip, mes krikščionys esame gyva Dievo Bažnyčia. Kristus yra tos Bažnyčios pamatiniu akmeniu. Apaštalai ir šventieji tėvai—jos pamatu, o mes, sūnūs Adomo, esame gyvais akmenimis, užartavotais per kantrybę, sujungtais per Dvasią šventą.

Tai yra Bažnyčia visuotina. O mes šičionai susirinkę tveriamo dalį anos visuotinos Bažnyčios, **Bažnyčia Lietuvių Katalikų miesto Shenadorio**. Visi prigulim prie tos bažnyčios, nes visi esame per krikštą prie jos prisirašę.

Bet kaip, išties, didei gyvoji lietuviškoji Shenadorio bažnyčia panėši prie šios statytos per Jus bažnyčios, prie šių sienų iš medžio ir iš molio!

Pirmoj daly pamokslo išgyriau, mieli broliai, aš Jūsų bažnytėlę, o dabar peikti pradėsiu, o kas turi protą del protavimo, tegul supranta mano kalbą.

Papeiksiu, kad Jūsų bažnyčia pagal didumą atsakančio drutumo ir stiprumo neturi; kad ne iš akmens ir plytų, o tik iš medžio pastatyta.

Shenadoriečiai vienok pasistatę medinę bažnyčią, užmanė jai nors povizdį mūrinės priduoti, nors bleke geležine ją aptraukė; neatmindami, jog povyzdis yra tai šešėlis nykstantis; neatmindami, jog geležį rūdys ēda; neatmindami, jog tas bažnyčiai tvirtybės nei stiprumo nepriduoda. Bažnyčia kaip netvirta buvo ir pasiliko netvirta.

Bokštai nedrūčiai subudavoti. Aštuoni bokšteliai, ką dabina didžiuosius bokštus gerai nepritvirtinti. Kryžiai nepridrūtinti.

Ir reikėjo, jog kilus vieną kart audra visą aną nedrūtumą lietuviškosios bažnyčios svetui parodė; parodė, jog gražus povyzdis, apie kurį Shenadoriečiai taip bojo, yra nykstančiu šešėliu. Numetė audra bokšto kryžius. Nukreipė, nulenke du mažesnius bokštelius. Išmetė vieną margintą langą. Sulenkė blekes ir visą bažnyčią iš pamatų pajudino.

Bėdos ir rūpesčio turėjo Shenadoriečiai su savo bažnyčia!

O svetimtaučiai!

Svetimtaučiai, kurie taip pirmiau stebėjosi iš mūsų gražios bažnytėlės, pasibaisėjo, matydami jos aukštus bokštus belinguojančius, besvyruojančius. Ištolo nuo lietuviškos bažnyčios lenkėsi, prieit artį bijojo. O praėjus nelaimėi, vėtrai, juokėsi paskui iš lietuviškos bažnyčios nedrūtumo.

Mieli broliai, ko svetimtaučiai bijojosi?

—Bijojosi lietuviškos bažnyčios.

Iš ko juokėsi?

—Juokėsi iš lietuviškos bažnyčios Shenadorio, iš Jūs, iš stokos pas Jus vienybės ir sutikimo svetimtaučiai juo-

kėsi. Nes nedrūtumas Jūsų bažnyčios, iš Jūs pačių nedrūtumo paeina. Jūs savo bažnytėlėj, kaip zerkole kokiam atsimušėte.

„Nēr, kalbėjo ir kalba svetimtaučiai, nei vienybės, nei tvirtumo, nei tvarkos tarpe Shenadorio lietuviškos katalikiškos bažnyčios!“

Akys ir mislys visų Amerikos lietuvių buvo atkreiptos į Shenadorio brolius: į jų skaitlių didelį, į jų skaitlingas draugystes, į jų turtingesnius, prakilnesnius, nuo senai jau Amerikoje apsigyvenusius vyrus; o čia lietuviška Shenadorio draugija, lietuviška gyvoji bažnyčia į savo grožį neįtikėdama, apsitraukia pūvančia, rūdyjančia bleke, lietuviams suvis nepritinkančia. Apsitraukia dėl paikystės savo. Apsitraukia gal, kad svetimtaučių akis ant savęs atkreipti. Svetimtaučiai gi juokiasi iš tos lietuviškos durnystės.

O dėl didesnių dar apjuokų, reikėjo, jog patys paskui sukėlė audrą, audrą didelę ir griuvo Shenadorio lietuviškos draugijos—bažnyčios bokštai, kurie į viršų iškilę, ją prieš svetimtaučius dabinti būtų galėję, griuvo stulpai, kurie būtų galėję remti ją.

Nugriuvo bokštai, griūdami metė su savim į purvyną kryžius, kryžius seno savo krikščioniško-katalikiško tikėjimo, tikėjimo tėvų savo; patieką savo, nodieją savo, laimę savo.

Toji pat sukelta audra išmetė lietuviškos bažnyčios langus, anuos dailius, margintus langus, paveikslais šventųjų išdabintus, kurie leido į mūs lėtą, dailią šviesą, apšviesdami iš palengvo akis ir širdis mūs, gyvųjų akmenų to bažnyčios gyvosios; o dabar, langams iškritus, paleista šviesa į nepripratusius, netvirtas akis Lietuvos prasčiokėlių, paleista visame raudonume, visoj kaitroj josios, visoj anarchijoje josios taip, jog net pramerkti negalima sirgti reikia. Ne

sirgti reikia. Ne vien akis ir protą kaitra ta kepina, jėgas atima, prie darbo netikusiais padaro!

Kas tur protą del protavimo, tegul dabar supranta!

Akys ir širdys visų Amerikos lietuvių buvo atkreiptos į Shenadorį lyg į paveizdą, lyg į Jeruzalę kokią išganymo ir vadovystės.

Bet užgėrė, užuostė mūs Jeruzalė vaistų marinančių, vaistų smirdančių ir, lyg apkerėtas koks senovės pasakų miestas, ant griūvančios savo šventinyčios sienų saldžiai užmigo.

Neva kruta, juda ir labai juda Jeruzalė, bet skudulyje, bemiegodama juda! Gal ji pati to nemato, bet mes tolesnieji, iš šalies žiūrėdami, matom, kad lietuviškoji Jeruzalė miega. Miega joje pirmesnieji ir paskesnieji; miega vyresnieji ir žemesnieji; miega galingesnieji ir mažiau galingi; miega mokytesnieji ir mažiau mokyti,—miega visi del visuotino labo! Miega del savo labo, del vienybės, del tėvynės ir del tikėjimo miega!

Jeremijošiau pranaše, kurs kitkart verkei, vaitojai ant žydų išgriauto miesto, kelk dabar iš kapo ir verk bežiūrėdamas į Shenadorį, į Amerikos lietuviškąją Jeruzalę!

Verk, bežiūrėdamas, kaip svetimtaučiai ruošiasi, darbuojasi, o mūs Jeruzalė miega ant griūvančios šventinyčios savo. Verk matydamas, kaip svetimtaučiai ėion Amerikoje pasistatę menkiausias bažnytėles, tuoj ir mokslainę šale bažnyčios stato, o mūs Jeruzalė, o Shenadoris, anas skaitlingas, turtingas Shenadoris, kurs į visas puses apie mokslą rėkia, ans Shenadoris menkiausios mokslainės-iškalos pastatyti negali. Rėkia apie mokslo naudą, bet apie iškalą, kurioj vaikus savo galėtų apšviesti, apie mokytojus, kurie juos pritinkančiai mokytų, nevat nei nekalba niekad nei vienas.

Verkie, Jeremijošiau pranaše, matydamas, kaip kitos tautos, kiti tikėjimai ruošiasi į krūvą, į draugystes rišasi, į susivienijimus telkiasi, o mūs Jeruzalė, o Shenadoriečiai, lyg anos avys ant kalno Galaat yra išsisklaidę; o Shenadoriečiai, lyg ožiai karaliaus Salamono vedami ant apieros, nuo susivienijimo katalikų atsispyrę laikosi.

Verkie, Jeremijošiau pranaše, atsiliepk į Shenaodriečius, pamokyk juos, o jeigu netikės tau, jeigu neklausys balso tavo, prašymo tavo, pasakyk atsisveikindamas taip, kaip į žydus kada tai pranašai atsiliepdavo: "Prapultis tavo iš tavęs paties, Izraeliau!" "Perdition tua ex te Israel!" Bet kur rasim Jeremijošių pranašą. Numirė ir nekels dėl pabaudimo mūs iš grabo! Taigi aš, mieli broliai, mieli Shenadoriečiai, vardan Jeremijošiaus šiandien į jus visus pratariau, aš jus sarmatiju, aš jus kviečiu prie reikalų tėvynės ir tikėjimo, kviečiu jus prie vienybės ryšio, kviečiu vardan visų lietuvių Amerikos, o jeigu neišgirsit, neišklausysit mūsų šauksmo, tada "Perditio tua ex te Israel." Pragaištis tavo iš tavęs paties, Izraeliau!

Ir kuo dabar šį pamokslą užbaigsime?

Šiandien su šiuo vakaru, Bažnyčia katalikiška švenčia atmintį atsiuntimo ant Apaštalo Dvasios šv. Taigi prašykim P. Dievo, kad ir mums nors dalelę tos Dvasios bedalydamas Viešpats suteiktų; prašykim, kad apšviestų ja šią lietuvišką katalikišką Shenadorio bažnyčią. Prašykim, kad ta Dvasia viską jungianti ir vienyjanti, ir mūs šios gyvosios Shenadorio bažnyčios akmenis sujungtų tarp savęs ir su kitais broliais sujungtų, suvienytų, kad tokiu būdu su puikybe, grožybe ir vienybe šios, būk kaip būk puikios Shenadorio bažnyčios, būtų puikybė, grožybė ir vienybė minčių, norų ir prašymų mūsų visų visad. Amen.

ŠIS TAS IŠ AUŠROS PRADŽIOS.

„Kuolaik aš priverstas jaučiau prisidėti prie „Aušros“ buvo štai kokios mintis. Man rodės, kad „Aušra“ tiktai tuo kartu tegalės platintis tarp lietuvių katalikų, kaip veik mums seksis plačiam svietui žinoma padaryti, kad „Aušra“ pasirodė. Priimtina buvo, kad kalendorius yra nuo Žemaičių kaip ir lietuvių pageidaujamas ir mielai skaitomas, tada už paplatinimą „Aušros“, kalendorius galėtų geriau derėti negu kas kitas. Aš sumąščiau išleisti pirmą Aušros Kalendorių metams 1884. (Tikiu kad Dr. Basanavičius tai neužmanė). Žinoma išleidimas nepasidarė be vargo; Mikšas sakėsi turįs Kalendoriui gerų rankraščių, vienok pasirodė, kad jis jų netiktai neturėjo bet ir juos niekaip pagaminti neįstengė. Pagaliaus Mikšas per savo pasitraukimą Kalendorius sutrukinio, ir jie išėjo jau šaunei per vėlai, kaip paskui ir piktą įspudį darė ant Kalendoriaus išpardavinėjimo; beveik pusė liko neišparduota. Mikšas be rods rašėsi ir žadėjo su kaštu prisidėti, bet atsiėjo man vienam tokia negirdėta prekė 800 markių užmokėti. Karabelninkai nei jokia būdu neprisileido pernešti mano siulomą Kalendorių sako: „Vyskupas aštrei Kunigams paliepęs, kad nei „Aušrą“ ir nei kalendorių nieks neplatintų, ir jei kas tai pasidrustų daryti, tas popirm negaus griekų išrišymą, o potam dar važiuos į Syberą“. Jau senai Mikšas buvo pro šalį, dar Aušros Kalendoriai tebegulėjo pas manę Bitenuose. Pasiuilymas nieko naudos tame dalyke man neatnešė. Parvažiavus Šliupui pas manę ir parsivežus Aušrą iš Ra-

gainės, regis buvo visų numerių po 850, taigi 1000 tapė drukavotas; turbuti, kad šaip teip bus 150 išdalyta arba parduota. Po trijų mėnesių ilgo užtrukimo, atsiuntė man Dr. Bassan. ir adresus į lietuvišką bei vokišką išvertęs, teip kad 5 Nr. „Aušros“ butų galėjęs išsiuntinėjamas buti, bet nelaimė, kad nebuvo pinigų. Tada aš pasileidau jieškoti pernešėjų per rubežių, o kur nuo rubežiaus toliaus jau rodosi vyrai pasiunčia į Rygą iki Miglovaro, kursai po bandaroliu siuntinėjo ant paduotų adresu. Pirmaji teko man surasti S. P. iš F., kursai iš Ausgirių nuo Šilumaičio iki į Kaltinėnus nunešė, ten buvo R., ir tas perrupino ant žigunės į Rygą, kaip ir į kelias kitas vietas apie Raseinius. Tuomi nepasikakdinau, bet traukiau parubežiu iki Smaleninkų. Pačiuos Smaleninkuos radau palankų žmogų su mano tavoru kupčianti norintį, tai buvo W....s. Tas apsis-teliavo 500 Kalendorių po 25 kp. ir jes juk išpardavė. Priegtam jis man užmanė pereiti į Sudargą. Bažnyt-kiemį antrapus Niamuno, ten randas jam pažystamas knygų kupčius Juozas Angrabas. Aš antrą rytą pakilęs parėjau pesčias iki Sudargo, oras buvo teip bjaurus ir snigo ir lijo, kad man iki į Sudargą nuėjus jau pradėjo žliejuoti, ištikro man parupo, kur pernaktoti: Sudarge apie Angrabą paklausus, jo nei viens nepažino, galiausei viens žydas sakė: kad Kežgalyje Angrabas gyvena ar tas, ar ne, apie tai jis nežino, o kokiam dalykui aš Angrabą jieškojau, aš niekam sakyti negalėjau, bijodams savo kailį įkišti, arba už kaziaunus kaštus į Syberą nuvežintas buti. Iki Kežgalio buvo drutai ¼ mylios, o čion jau vakars. Žut buti einu, kad žygis nebutų bereikalo. Netoli Kežgalio sutikau vaikina kurį priverčiau manę iki Angrabu nuvesti, tas reikalavo už savo proę tiktai 10 kapeikų, ką ir padaviau; nuėjus į menkintelę bakuželę Angrabu, atradau Juoza prie apdarymo knygų besiprocavojant. Angrabas manę palaikę už kiauliu kupčių, ir buvo gatavas, man save

kiaules perstatyti ant prekybos, bet kada aš pasakiau, kad kontrabandiškų dalykų dėl pas jo atėjau, tai jis manęs savo namuose užlaikyti nenorėjo, iš baimės idant smertelnią grieką neužsitarnautų. Sako tuojaus turįs eiti iki Sudargo kunigo Suderevičiaus, kurs jei pavelys tai, tai rasi galės užsiimti, bet vyriausias dalykas buvo tame, kad jis manęs per nakti pasilaikyti bijojo. Nors aš didei pavargęs buvau, tai tačiaus reketavau drauge iki Suderevyčiaus. Kurs rodos teipjau manęs gana nemilingai priėmė, nes tuojaus ėmė pyktauti ant „Aušros“, kam ji reikalinga, ir tt. Iš Suderevyčiaus pamokslų iškliuti norėdamas rupinaus pasiguostie, kad pavargęs, ir mielai rytojui jo pamokslų klausyčiaus, jis manęs nurekamandavojo pas Antanavičių ant nakvynės. A.....ius buvo Lenkas, bet kalbėjo gana gerai ir lietuviškai, nors aš pailsio norėjau labiaus už viską, tai jis negalėjo žingeidystės pilnas man pakajų duoti manęs neklausinėjęs kokių mierių ir su kokiais reikalais aš iki Surerevyčiaus ir iki į Sudargą atėjęs? Aš ilgai painiojaisi, norėdamas nuo jo klausymų nusikratyti, bet jis neatleido, galiaus man pasirodė, kad jis gali buti sugadus, dėl pargabenimo raštų Teip aš jam siekius ir mierius „Aušros“ ir kitų knygelių, kuręs buvau begant laikui įsitaisęs apreiškiau. Jame radau ne priešininką, bet pritarėją ir partijantą, su kuriuomi vėliaus šaunei dang reikalų pervedžiau. Jis priėmė nešalus mano knygelių, juos pristatė kur reikėjo, ir aš jam jo proę apmokėjau knygomis teipjau. Teip buvo dvi vietos, kurios be kunigų žinios pergabeno Aušrines. An užsipelnė kame nemirštantį garbės paminklą, nes jis apie 2 metu savo urėdą viernai pilnevojo. Žiemos metu jau po Kalėdų 1883. Šliupas užmanė, kad Jurgaitis kunigaujantis Palangoj ėsąs palankus prie Aušros platino mo prisidėti. Tokioms aplinkybėmis be ėsant tiktai reikėjo surasti vietą šepus rubežiaus, nės J. tokios priduoti nežinojo, todėl aš važiauvau į Klaipėdą ir nuo

tenai su vežimu iki Immersatto, o kada ten buvau su-
radęs nekurį M. J., kursai gatavas buvo mano siuntinius
priimti, važiavau per rubežių iki Palangos idant su
pačiu J. pasimatyčiau. Aš nesitikėjau, kad katališkas
kunigas galėtų buti pritarėju Aušros, nės buvo iki pat
tol vienat tiktai kunigas Burba, kurs „Aušros“ ne už-
sigynė. Meilingas priėmimas, pavaišinimas su obuoliu,
ir dar rublius kaipo dovaną ant kelionės manę labai
pradžiugino, priegtam jis apsiėmė perimti knygeles ir
„Aušrą“ ir priduoti Liepojuje ėsantiems abonentams.

Teip traukės naujas krutėjimas tolyn; man nuo
Jurgaičio sugrįžus radau savo namuose ir vėl Jurgį
Mikšą sugryžusį, kursai buvo po Žemaitiją pasitrankęs
ir dabar parėjo atgalion į Prusų Lietuvą, kad atkalė-
tų savo nuodėtes, o potam ar pas tėvų ar kitur jieško-
tusi sav uždarbės. Ragainėje buvo Syberko Albino
bei Kibelkos drukorija nupirkęs, kadangi juodu pavargo.
Drukorija buvo rods didei mažos verčios, ir raštų bu-
vo per mažai, kad galėtų nors kokį veikalą kaip rei-
kiant atliktie. Syberts turėjo 3 dukteris, kurias jis
mielai norėjo apženidintie, ir tai vyriausęję Mikšui pir-
šo. Ar Mikšas tikrai mislyjo Syberto žentu pastoti, aš
nežinau, bet jis sugrįžęs iš Žemaitijos pristojo pas
Sybertą, per drukorių ir ant mano parodos gruntavojo
„Niamuno Sargą“ nedėlinį laikraštį, kurs per pusantrų
metų iš Ragainės išėidinėjo ir budino Prusų Lietuvius,
kurie abelnai buvo nuotartei atsidadę. Per didesnę da-
lį tilpo šalip bėgančių žinių, vienat mano raštai. Sy-
bertas vienok teipjau pavargo, kadangi „Niamuno Sar-
gas“ ir kitos knygelės nemaitino spaustuvę. „Aušrą“
aš buvau perkėlęs pas v. Mauderopę ir tenai buvau
šaunei praskilęs. Jei bučiau norėjęs „Aušrą“ perkeltį
atgal pas Sybertą į Ragainę, tada būtų man apie 1200
markių pritrukusi, o iš Kalendorių nebuvo teip gerai
kaip nieks įrinkta, vėl skolyti man ir niekaip neišpuolė,
tai reikėjo „Aušra“ likti pas Mauderodę. Pagaliaus ma-
tant, kad nei Aušra negalės išsilaikyti, jei iš kitų vers-

mių nebus galima pašelpos suteikti, tai maniau, bus kaip bus, bile „Aušra“ ant kiek ilgesnio laiko palaikyti. Kada aš skundžiaus Vištaliui ir kitiems apie medeigišką neišteklį, tai jie kitsai neatsiliepe, o Vištalius bei Neris ragino „Aušrą“ paliaut išleisus. Aš gana gerai galėjau suprasti, kodėl manę ragino „Aušrą“ užgesinti: jie mat ar neturėjo ar nenorėjo „Aušrą“ gelbėti. Rods ir tokių brolių rados, kurie ragino „Aušrą“ palaikyti, kaštuos kas kaštuos, vienok nepridėjo nei grašio, o dar kiti rokavo, kad „Aušra“ gauna pašelpą nų maskolių ir todėl redystėje pinigų užtektinai randasi. Jie visi tik mislyjo bet nei vienās rankos nepridėjo. Vienok palaikymą „Aušros“ aš laikiau už reikalingą ir neatbodams visų kitų leidau „Aušrą“ tolyn, rodos, kad nei nuo Dr. Basanavičiaus ir nei nuo kitų neprašiau pagalbos, kaip tai darė mano pasekėjas, vienat dėl to, kad žinojau, juos, mielai ant sveikatos taisyso bei ant gražių papuošalų, daug išleidžiant, bet niekad os neduosent ant teip svarbaus reikalo grašį. O vėl antra, jie ir nei menkiausio supratimo negalėjo turėti, kokį „Aušra“ padarė. Šendien rodos yra matoma, kad palaikymas „Aušros“ buvo tikrai geras dalykas, dėl to ir visi skubinas buti jos gruntavotojais, šelpėjais, gelbėtojais ir dar daug kitokiais.

Nei „Žirgas bei Vaikas“ su „Žiponėms bei Žiuponais“ Lietuvišką klausimą nepakėlė, o pasakos apie laumes bei velnius teipgi to nepadarys. Teipgi naudingos knygos kur Lietuvių kitą kartą gyventa ar rojas kalba buvo lietuviška ir kt., bus reikalingi tada, kada Lietuviai turės savo Universitetus ir akademijas. Bet dėl tautiško pakėlimo Lietuvių „Aušros“ darbas daugiaus buvo žadinanti, negu tulos dabar išleidžiamos „Genių Dėdės“ bei sapnų knygelės su metiniu kalendoriumi.

Bitenai 15-ta. 11. 03.

M. Jankus.

(Iš 1903 m. „Vienybės Liet.“)